

Russerhulen i Eskær Skov

Krig er skyld i mange sørgelige menneskeskæbner, og således også anden verdenskrig. Under det tyske felttog i Rusland blev der taget mange krigsfanger, som blev tvunget ind i den tyske værnemagt. Mange af dem kom gennem Danmark, og blev forsøgt overført til Norge fra Frederikshavn. Medens der ventes på skibslejlighed, var de indkvarteret forskellige steder i omegnen. I Jerup brugte man den tidligere ungdomsskole for arbejdsløse - det nuværende Kragsskovhede Statsfængsel. Herfra flygtede mange russere, som forsøgte at skjule sig i omegnen af mosen. De ville hellere føre en usikker og kummerlig tilværelse, end at risikere at blive sendt til bunds i Kattegat på vej til Norge.

Da russeren kom til Eskær skov

En dag først på vinteren 1943/44 var Harald Søndergaard og jeg sendt ud i den nordre del af Eskær Skov for at fælde nogle træer. Da fik vi øje på en hule et stykke oppe ad en bakke. Vi kravlede op ad bakken fra hver sin side, for at se hvad det var. Der var ingen i hulen, men det er meget muligt, at russeren har været i nærheden og så os. Hulen var gravet skråt ind i bakken, og dækket med grene og sække. Den var ikke større, end en mand lige kunne ligge der inde. Rundt omkring var der flere små bålsteder, hvor der var stegt kartofler. Der var flere i Blæsbjerg der havde bemærket de små bålblus, men der var ingen der rigtig talte om det. Der skete jo så meget på den tid.

En måneds tid senere så jeg russeren for første gang. Han stod oppe ved Skovhuset og »talte« med Harald Søndergaard og Jens Peter Nielsen, der begge boede i Skovhuset. Men Vilhelm Christensen var nok den første i Mosbjerg, der kom i rigtig kontakt med ham. Vilhelm skulle ud i sit maskinhus, der lå i udkanten af skoven lidt fra ejendommen. Der sad russeren inde i maskinhuset.

De kunne jo ikke rigtig snakke sammen, for russeren kunne ikke dansk og Vilhelm ikke russisk. Men de kom så meget til forståelse, at han kom med

Vilhelm hjem, og her fik han i tidens løb mange måltider.

Russeren var ikke i uniform, men gik i noget gammelt vadmestøj, han havde fået rundt omkring på egnen, til trods for den tids mangel på tøj. På hovedet havde han en kasket. Han gik muligvis i sine gamle militærstøvler. Men han bar ingen våben.-

Russerens hule

Russeren prøvede at lave huler flere steder, men på grund af den hårde lerjord, kunne han ikke komme ret dybt ned. Så flyttede han ned midt i skoven til den brede sig. Her fik han lavet en ret stor hule i en tæt grantykning på en stejl skråning. Her havde han fin udsigt til alle sider. Hulen var gravet godt en meter i jorden, var ca. 2 meter lang og 1 1/2 meter bred. Der var sat stolper i hvert hjørne, og én midt for hver side. Oven på stolperne, var der lagt rafter, der bar hulens tag, som var lavet af grene og dækket af salpetersække (store sække af flere lag papir med tjære imellem). Derover et lag jord, så at det faldt sammen med omgivelserne. Indgangen var lukket med en trælem. Inde i hulen var der lavet et sengested af brædder med halm over, og dækket med sække. Til at lægge over sig havde han nogle tæpper. Der var også plads til en bæk og en lille kakkelovn med et rør op igennem hulens tag. Her havde han det lunt og godt og efter omstændighederne meget hyggeligt. Vi kaldte det for badekarret. Inden for døren var der et firkantet hul til opsamling af det vand, der trængte ind i hulen. Drikkevand hentede han henne for enden af Sigen, hvor der kom rent kildevand ud af bakkerne.

Russerens tilværelse i skoven

Om efteråret 1944, da Aage Christensen og jeg var sendt ud at skove, mødte vi Vilhelm Christensen. Aage spurgte ham, om hvad han gik og lavede her i skoven. Jo, han var da ude at se efter noget træ, som kunne bruges til en staklade, det var nu bøg vi gik og skovede, og til staklader plejer man at bruge granstammer. Han var ude at se til russeren, men var ikke sikker på, om Aage Christensen kendte noget til hans tilstedeværelse.

Men jeg havde fortalt Aage om russeren, for det tilfælde, at vi skulle træffe ham. Siden blev Vilhelm tit drillet, med at han så efter bøgetræ til stakladen.

En lørdag skovede vi en stor bøg og nogle asketræer. Da vi kom igen mandag morgen, havde russeren savet bøgetræet i passende stykker. Der var ca. fire rummeter. Asketræet, der blandt andet skulle bruges til vognstjærten, havde han ikke savet, så han havde været klar over, at det skulle bruges til andre formål.

Hen på vinteren, omkring juletid, blev russeren syg af bylder under armene, og han søgte op til Skovhuset, hvor han blev skjult i en lille kælder. Vi måtte have hjælp til ham, og da en af pigerne på Eskær skulle køres til sit hjem på Sindal Hede, kørte jeg på tilbagevejen om ad frøken Pedersen, der var sygeplejerske i Mosbjerg. Hun kom ned, og hjalp ham gennem sygdommen. Hun skaffede også en russisk ordbog... Da russeren kom sig, flyttede han tilbage til hulen. Men når det var for koldt for ham i hulen, kom han på Eskær Teglværk, hvor Thorvald Olsen tog sig af ham.

Engang kom tyskerne og søgte efter flygtninge på teglværket. De skød helt vildt ind i ovnen med maskingeværer. Hvis der havde været nogen der inde, var de blevet helt gennemhullet. Dengang var russeren der heldigvis ikke.

Aage Holm Eskær var nok klar over at russeren opholdt sig inde i skoven. Han bad os gøre russeren forståelig, at han skulle skjule sig når Aage Holm kom ud i skoven. Så kunne Holm i hvert fald med sandhed sige, at han ikke havde set russeren. Alligevel fik Aage Holm et trusselsbrev om, at hvis han ikke sørgede for at få russeren ud af skoven, ville der ske ham en gruelig masse ting.

Når jeg sammen med Aage Christensen skulle ud at skove, bad jeg om at få en ekstra stor madpakke med. Pigerne i køkkenet kunne ikke forstå, at jeg kunne spise så meget. Aage Christensen, der boede i Mosbjerg, fik også sin kone til at smøre en stor madpakke, og hun kunne heller ikke forstå, at han skulle have så meget med, men vi forklarede, at vi blev meget sultne i den stærke kulde og den megen sne, vi skulle trave i..

Det var en af de meget kolde og lange krigsvintre. Når vi kom ud i skoven, gik vi op til russeren i hans hule og delte vore madpakker med ham. Vi hentede også sommetider brød til ham hos bager Engvad i Tolne. Engang havde bageren ikke andet end kager tilbage, men dem brød russeren sig ikke rigtig om. Somme tider fik han også penge af folk. Så gik han ind til købmanden i Måstrup, og købte sig de mest nødvendige fornødenheder. Han var tilsyneladende glad for vore besøg, og han kom altid hen til os, når vi var ude i skoven. Han var meget interesseret i, hvordan krigen gik. Så tegnede vi fronterne op i sneen, så han kunne se, hvordan den tyske hær blev trængt tilbage.

Russerens tilfangetagelse

Om foråret 1945 havde tyskerne øvelse i nærheden af hulen, og da blev russeren bange for, at det var ham, de var ude efter, så han lavede en anden mindre hule et andet sted i skoven, og brugte den ind imellem. Men en dag ved middagstid fangede tyskerne ham ude i Måstrup, hvor han havde gemt sig i en halmstak. Han opgav navnene på nogle af dem, der havde hjulpet ham. Deriblandt Vilhelm Christensen, som de tog til fange, da han kom hjem fra marken, og Harald Søn-Hergaard, der kom ude fra mosen.

Jens Peter Nielsen hentede de i Eskær Skovhus. De blev alle samlet i Vilhelms hjem. Vilhelm spurgte den dansker, der var tolk, om hvad der skulle ske med dem. Tolken grinede og sagde, at de nok blev skudt. Vilhelm opfattede det dog, som det ikke var så alvorligt ment. Og da tyskerne kom med to russere, som de havde taget til fange ude i Tuen, blev alle danske sat på fri fod. Russerne tog de ned til Aalborg. Det var den fjerde eller femte april, så det var tæt på Danmarks befrielse.

og sagde »tag din cykel og køр væk. De har fanget russeren og taget Vilhelm Christensen, og nu er de på vej op til Skovhuset. Så skynd dig og køр». Jeg vidste ikke rigtig, hvor jeg skulle køre hen. Jeg ville ikke tage ind til nogen, for ikke at sætte dem i forlegenhed. så jeg køрte til Mosbjerg kirke, og gik rundt på kirkegården. Her er en fin udsigt, så jeg kunne se,

hvis der skete noget. Da der var gået et par timer, kørte jeg ned til byen, hvor jeg traf Hilmar Jensens Harald, der også var på flugt...

Han stod ved Brugsens pakhus, og vidste ikke hvad han skulle gøre af sig selv.

Jeg tænkte på at tage tilbage til Eskær igen,, men så kom købmand Harald Jacobsen der havde hørt noget om, hvad der var sket. Han sagde at vi i hvert fald ikke skulle køre tilbage, før end at der var gået nogen tid.

Men når jeg ikke kunne tage tilbage til Eskær, så ville jeg tage til mit hjem i Stenhøj.

Harald spurgte, om han måtte komme med, men han skulle lige hjem og hente nogle sager, og her fik vi så kaffe.

Haralds mor skældte ud og sagde: "I kan også lade være med at blande jer ind i sådan noget, for I kommer bare galt af sted".

Men det var jo bagefter.Så kørte vi til mit hjem, hvor vi sov om natten.

Næste dag kørte vi til Jens Korsholts søn Karl Maaen, som boede i Gærum. Vi kom ind og fik middagsmad. Bedst som vi sad og spiste ringede telefonen og Karls kone Lis tog den og sagde »Det er til dig Harald«.

Harald blev lidt urolig, og vidste ikke rigtig, hvad han skulle gøre, og tog den så. Det var Arne Korsholts kone Ruth, der ringede og sagde: Nu kan I godt komme hjem igen i to narre, det hele er overstået.«

Hvordan det gik russerne

Den ene af de to russere, der blev taget i Tuen, kom efter krigen tilbage til Mosbjerg, hvor han blev karl hos Johan Hansen, Nørgård, i Vogn. Han fortalte, at der ikke var sket dem noget alvorligt, da tyskerne tog dem. Han udvandrede senere til Australien eller Canada. Man ved ikke, hvordan det senere er gået russeren i Eskær Skov. Da han ikke ville fortælle noget om sig selv eller sin familie, eller hvor han kom fra, har det ikke været muligt at opspore ham.

Efter at russeren var taget til fange, blev hans hule brugt af frihedskæmpere, til opbevaring af håndgranater. De kørte en lastbil så tæt til hulen, som de kunne komme, og bar håndgranaterne derop, dækkede

indgangen til, men der blev heldigvis ikke brug for dem, inden Danmark blev befriet. Nu er hulen kun et hul i jorden, og træerne omkring den er tyndet ud. Den er et minde om en kold og mørk tid, men også en tid med megen medmenneskelig hjælpsomhed.

På flugt

Aage Holm Eskær havde hørt om russerens tilfangetagelse, og skyndte sig ned til folkestuen hvor vi sad og spiste. Han kaldte mig ud på gangen, og her fortalte han mig, hvad han vidste.

Obel Frederiksen, Mosbjerg, der fortæller om russeren, der skjulte sig i Eskær Skov under anden verdenskrig.

Obel Frederiksen tjente på Eskær, og havde sit arbejde i skoven. Her kom han i kontakt med den flygtede russer, og besøgte ham jævnligt i hans hule ved den brede Sig.